



ZVEZNO VLADO je kongres primoral objaviti seznam spekulantov, ki so pognali kvišku cene žit. Med njimi je tudi Trumanov osebni zdravnik ter mnogi drugi vladni uradniki. Republikanci skušajo iz tega napraviti skandal, in gornja slika prikazuje, da bi morali taki dolarski patrioti v ječu. Toda se ne bo nikomur skrivilo niti lasu, ker izkorisčane in spekuliranje je v tej deželi postavno neglede na katastrofalne posledice.

## Vedno več dvornih ljudi primoranih v "brezposelnost"

Od leta 1909 bilo pregnanih 19 dinastij. — Le še 7 monarhij v Evropi. — Romunski kralj Mihail' dobil zgodlošči v republiki Švici

V soboto 3. januarja se je odpeljal iz Bukarešte romunski kralj Mihail v svojem dvornem vlaku. Bil je napolnjen s prialjavo in kraljevo spremstvo pa je šteло 22 osobe.

Nič več dvornega slovesa

Ko se je njegov vlak ustavil v Budapešti, ga ni prišel nihče pozdraviti. Le par so radovedevi nežev je bilo na postaji, a ekskralj se jih ni hotel pokazati.

Na Dunaju je bil boljše sprejet, namreč vlak, kajti Mihail tudi tu ni hotel iz vlaka. Čakalo ga je mnogo fotografov, pa jim je odklonil, da bi ga slikali. Okna v kupeju je zastrel in tako je šel vlak dalje v Švico.

Svicarska vlada je bila s tem zadovoljna in tako je Mihail s svojo prialjavo in s svojim vlakom smel v Švico.

Konec balkanskih dinasij

Na Balkanu je sedaj ostala samo še ena dinastija — namreč na Grškem, ki so jo obvarovali angleški bajorjeni in ameriški dolarji. Sedaj se grška dvorna hiša vzdržuje popolnoma z ameriško pomočjo. Čim bi se Angleži in Američani umaknili, bi jo bilo konec in moral bi bežati, ne pa se odpeljati udobno v vlaku, kot se je romunski Mihail.

Razen Srbije in Črne gore ni imela nobena balkanska dežela vladarje svojega rodu. Vsi so bili nemško-angleške krvi.

Zavezniki so vsilili po prvi svetovni vojni tudi Albaniji kralja, katerega pa je potem odpravil Mussolini in proglasil Viktorja Emanuela za "vladarja". Med vojno se je zaveznikom ponujal za "odresitelja" Albanijskega njen ubežnega kralja Zog. Njegov sanj je sedaj konec.

Jugoslovanski Peter se upa priti nazaj na prestol, a to le v slučaju, ako se prične vojna med

Nadaljevanje na 5. strani.)

## Profiti korporacij višji kot še kdaj prej

Sedaj je sezona sei direktorjev velikih korporacij, v katerih razpravlja, kako razpolagati z ogromnimi dobički, kiso jih imeti v minulem letu. Bili so višji kot še kdaj prej v zgodovini.

Razpravlja tudi o politiki in so zelo zadovoljni, ker imajo monopol obre stranki po Rooseveltovi smrti tako močno v rokah.

Skrbi pa jih ljudska nejevolja nad draginjo. Truman je bodisi iz iskrih — ali pa kot mu očitajo nasprotniki, iz političnih razlogov za povrnitev v OPA. Republikanska večina z mnogimi demokratskimi zavezniki v Kongresu je proti kontroli. Truman se je obrnil na ljudstvo. Krog je šel glas, da je "brok", kar ni imel priložnosti, da bi

## NEUSPEHI AMERIŠKE INTERVENCIJE NA GRŠKEM IN KITAJSKEM

Ko je predsednik Truman izposloval v kongresu dovoljenje za gmotno in moralno pomoč rojalistični grški vlasti, je dejal, da ji bomo opremili armado in da jo bodo vežbali naši oficirji in grško gospodarstvo pa bodo razvijali naši veščaki. V državnem departmantu pa so poudarili, da vojaštva na Grško ne bomo poslali.

Minuli teden pa so odšle v Sredozemlje dodatne ameriške vojne ladje z vojaštvom in v državnem oddelku več ne trdijo, da se naša vlasta ne bo umešala v grško civilno vojno tudi z armado.

Walter Lippmann pravi v enemu svojih člankov, da smo dali grški rojalistični armadi za njeno vojno proti "komunizmu" 74.000 ton vojaškega materijala in da oskrbujemo z živežem 100.000 grških vojakov.

Dalje Lippmann pravi, da štejejo gerilci kvečemu 20.000 mož in da ne dobe od svojih sosedov (Jugoslavije, Bolgarije in Albanije) niti z daleč toliko podpore kot jo prejema grška monarhistična vlasta od Zed. držav.

Lippmann slovi za veščaka v vnanjepolitičnih zadevah. On ni radikal, vzlid temu priznava, da je že ameriška intervencija v Grčiji polom.

Enako trdi urednik čikaških Daily News, John S. Knight, ki izdaja poleg tega tudi več drugih dnevnikov. Ugotavlja, da četudi se o sedanje grški vlasti trdi, da je bila demokratično, svobodno izvoljena, vendar je očividno, da nima ljudske podpore.

Truman je v svojem predlogu za intervencijo trdil, da bo naša vlasta svojo misijo dovršila do marca to leto. A je še prav tako daleč od nje kakor je bila. To priznavajo tudi v Londonu, kjer so v vnanjem ministarstvu izjavili, da je v Grčiji še pet tisoč angleških vojakov in da bodo ostali tam.

Lani so v vojnem in vnanjem departmantu rekli, da bo tri sto milijonov dolarjev v pomoč Grčiji zadovoljeno in pa 75 vojnih izvedencev. V nekaj mesecih, ali še prej, bodo gerilci teheni in tako bo Grčija rešena pred "komunistično invazijo". Sedaj isti ljudje trdijo, da bi par ameriških divizij bilo v stanju zapreti mejo (ob grških sosedah) in izolirati gerilce. Lippmann izvaja, da se je naša diplomacija s svojimi intervencijami zelo slabo izkazala in da vsled tega Zed. države izgubljajo ugled. Toda namesto da bi zmote popravila gre naša vlasta še globlje v intervenciji.

Enake neuspehe kakor v Grčiji ima naša vlast na Kitajskem. V podporo Čiang Kaišekovemu režimu je zapravila že nad pet milijard dolarjev. Imamo tam vojaštvo in razne ekonomske veščake, pa vse nič ne pomaga — civilna vojna traja dalje.

Kitajski komunisti niso dobili od zunaj druge podpore kot da jim je sovjetska armada ob odhodu iz Mandžurije prepustila japonske zaloge municijske, pa vendar zmagujo. Čiang Kaišekova armada ima ameriška bojna letala in ameriške bojne in tovorne ladje, pa ne more nikamor.

Ne grška, ne kitajska vlast nimata ljudstva za sabo. Obe sta gnili do mozga in obe do dna korumpirani. Vzlic temu troši ameriško ljudstvo milijarde v pomoč takim režimom, v veri, da se bo z intervencijami za reakcijo zajezilo komunizem. S tem si odbija le simpatije ljudstva in ker se nima kam drugam nagniti, je za komunizem. Tako ima ameriška intervencija popolnoma drugačen učinek kot pa bi ga rada imela.

Borba slovenskih in italijanskih demokratičnih visokošolcev

Slovenski in italijanski demokratični visokošolci v Trstu se borožijo za demokratizacijo tržaške univerze. Znano je, da je

mognokje med profesorji in ne-

katerimi vseuciščimi skupinami opaziti sledove fašizma in fašistične miselnosti. Se zmerom

na tržaški univerzi mesta za

poučevanje tistih teorij in tistih ideologij ki jih je svojevaš

zem odstranil iz učnih načrtov,

da bi ustavil inflacijo, a republikanska večina v Kongresu mi ne da prostih rok.

Senator Taft je nato sestavil nekakšen načrt za prostovoljno ustavljanje draginje in inflacije. Bil je sprejet in predsednik ga je podpisal iz razloga, da je boljše saj nekaj kot nič.

Zaleglo to ne bo, kajti kjer so profiti, kdo se jih bi branil! In že dobitkarstvo ni omejeno z zakoni, bo šlo nemoteno naprej in z njimi se bodo večale cene kot so skozi vse prošlo leto.

Kam bo to pivedlo, tega nihče ne ve. Mnogi ekonomi svaře, da gremo na ta način v enako katastrofo kakor pot gotovo srečno vojni. Prav gotovo pride "recesija", ker inflacija je že se-

## Slovenska zadruga v Naukeganu se združila s finsko

Slovenska konzumna zadruga v Waukeganu in North Chicagu je z veliko večino odločila, da se združi s finsko zadrugo, ker obe poslujejo že več let zgolj v angleščini in ni več razloga, čemu ne bi postale ena skupna centrala.

V slovenski zadrugi (uradno North Chicago Consumers Cooperative, Inc.) je glasovalo 514 članov za združenje, ki skupno posedujejo 886 delnic, 17 članov, ki posedujejo 40 delnic, pa proti.

Te slovenske zadruge je članica tudi JSZ, ker je prevzela delnice svojega razpuščenega socialističnega kluba v Waukeganu. Glasovala je za združenje po želi večine zadržnikov.

Sedaj, ko priseljeni izumirajo in prevzemajo njihova uradniška mesta njihni tu rojeni sinovi in hčere, ni več razloga, da se bi delili po narodnosti. Zelimo teži skupni kooperativni zvezni veliko uspeha.

V področju te zadruge je bilo ustanovljeno tudi kreditno društvo. Daje posojila na osebno imetvo. Sprejem hrani vloge, ki jih vložniki lahko dvignejo kadarkoli žele. Ta kreditna zadruga se imenuje sedaj Cooperative Union of Waukegan & North Chicago Cooperative Credit Union. V njo lahko pristopijo člani vseh zadrug, ki so se združile za skupno centralo. Posojila dobesedno vloge pa se jima dobro obrestujejo.

Ako želi o tem kdo več pojasnil, naj se obrne na North Chicago Cooperative, 523 Tenth St., North Chicago, Ill.

ker se je bal, da bi vseucišča mladina izvedela za resnico. Vseucišči prostori so se zmenili in sponzovanja in širjenja potvorenih znanosti od zgodovine in filozofije do ekonomije, književnosti in umetnosti. Borba tržaških visokošolcev za demokratizacijo univerze, za socialne reforme, za nove učne načrte, za odpravo narodnostnega šovinizma in za izboljšanje fakultet je v temi zvezni zboru demokratičnih množic vsega sveta za boljšo prihodnost.

V tržaškem radiu ni mesta

za Cankarja

Ivan Cankar, cigar umotvoril so prevedeni v vse kulturne jezike, mora v tržaškem radiu molčati. Odločna borba tržaškega slovenskega, hrvaškega in italijanskega demokratičnega prebivalstva bo znala tudi Ivanu Cankarju priboriti umetniško demovinsko pravico na Svobodno tržaško ozemlje in prav tako tudi v tržaškem radiu.

Bomba na časopisni paviljon

Dne 14. novembra so neznanli zlikovci podtaknili steklenico s tritolom pod paviljon za prodajo časopisov, ki je na zgornjem delu Sentjakobskega trga. Ob eksploziji je bil paviljon popolnoma porušen. Na srečo ni bilo človeških žrtev. Atentatorji so lahko zbežali. Četudi je v bližini policijska stražnica. Podoba je, da si bo moral ljudstvo samo pomagati.

Mnoge unije so se že v minulem letu odločile zahtevati zvišanja mezd, ostale pa so v akciji v tem letu. Nekatere so si te zahteve že izvojevale, in čim se v kakem obrazu mezda zviša, podrla pa kompanija svoje proekte, da se višje kot znaša vsota povisanih mezd.

To stanje se ne bo razčistilo in razvralno samo od sebe in politiki so si v laseh, kdo je res kriv draginje, oziroma inflacije. Tako bodo dolžili drug drugega do letosnjega novembra, ko bodo volitve. Nihče izmed njih pa ne bo nujno izdatnega storil, da se bi oteli pred grozečo splošno brezposelnosťjo in gospodarsko katastrofo.

Mnoge unije so se že v minulem letu odločile zahtevati zvišanja mezd, ostale pa so v akciji v tem letu. Nekatere so si te zahteve že izvojevale, in čim se v kakem obrazu mezda zviša, podrla pa kompanija svoje proekte, da se višje kot znaša vsota povisanih mezd.

Tostim, ki so Proletarca v minih dveh tednih počitnice 14 dni, kot določa unijska pogodba. Drugega na njegovo mesto nismo iskali, ker jih prvi ni, če pa bi koga vseeno dobili, bi bili stroški vsled nadurenega dela jih zvišani.

Glede Ameriškega družinskega koledarja naj pojasnimo, da bi bil že ves razposlan, a so si vzeli v knjigovezni delavci počitnice za vso prazniško sezono. Obljubila je nam, da bo ves vezan na toden.

Tostim, ki so Proletarca v minih dveh tednih počitnice 14 dni, kot določa unijska pogodba. Drugega na njegovo mesto nismo iskali, ker jih prvi ni, če pa bi koga vseeno dobili, bi bili stroški vsled nadurenega dela jih zvišani.

Na seji eksekutive JSZ in upravnega odbora smo razpravljali tudi o drugih problemih naših publikacij, kar bo povedano v zapisniku.

Na vse naše prijatelje apeliramo, da sodelujejo pri razprodajanju Koledarja in v agitaciji za Proletarca. Več o tem bo v nticah upravnice Anne Beniger v prihodnji številki.

## KOMENTARJI

### Zbirá í presoja uređnik

Etbín Kristan ima v tej številki razgovor, iz katerega se bi lahko marsikaj naučili tisti, ki verujejo n. pr. v Jugoslaviji v nekakso srednjo pot, kakršne nujke ni.

Spanija je dokaz, recimo dobit Ivanu Jontezu, da tam ni srednje poti. Ako bi bila, se bi ameriška in angleška vlad v španski politiki ne zadržali kot se. Vsa njuna politika je na en ali drug način v oporo Franku. Cemu? Zato, ker se bojita, da akademija ga vržeta, pridejo v vlado levičarji. Srednja pot za Angležev je bila monarchija, ki pa bo bistveno to kakor je bila tista, ki so jo republikani vrgli. Torej nič sprememb na bolje. V Grčiji so na zboru Združenih narodov zmagale s predlogom za razdelitev Palestine v židovsko in arabsko državo. Zdjde so zadovoljni. Arabci prete z vojno. In angleška vlad je oznanila, da se njene čete umaknijo to pomlad. V Grčiji bodo ostale, v Sveti deželi jih ne misla biti. Kdo jih bo nasledil? Ako se prične obetani arabski naval na Žide, ali bodo še tja ameriški reporteri trdili, da je demokratična, pač pa da je koruptna in red Izgleda, da drugih ne bo, razen če se bi sovjetsko armado povabilo v to razravnati kraj. Toda ne ameriška ne angleška vladna ne želite sovjetskega vodstva v Sredozemlju.

Trumanov problem so glasovi židov v Ameriki, posebno v New Yorku, ker letos jih bo potreboval. Ce ne ugodni zionistom, bo ob glasove in dobiti jih bo njegov republikanski nasprotnik. Ako prične v Palestini proti Arabcem z oboroženo intervencijo,

# PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.  
GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE  
NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3,00; za pol leta \$1,75;  
za četrt leta \$1,00.

Inozemstvo: za celo leto \$3,50; za pol leta \$2,00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega teden.

## PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor ..... Frank Zaitz

## SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.  
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

## PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.  
Telephone: ROCKWELL 2864.

### Henry Wallace v predsedniški kampanji

Ako bi bil pokojni Roosevelt pred štirimi leti na konvenciji demokratske stranke hotel, bi bil za podpredsedniškega kandidata nominiran Henry Wallace vzliz opoziciji južnjaških ter drugih reakcionarjev. Predsednik politične akcije unij CIO, Sidney Hillman, je skušal Roosevelta prepričati, da je Wallace človek, ki ima med unijskim delavstvom prav toliko zaupanja kakor on. Pa ni nič pomagalo in tako je sedaj predsednik republike Truman namestio Wallace in tok Rooseveltove ere se je obrnil nazaj na Wall Street.

"Ekonomski rojalisti" — kakor jih je nazival Roosevelt, so v zvezni vladi spet tako močno zasidrani kakor so bili pred Rooseveltom. In še celo bolj, kajti sedaj rešujejo kapitalizem in reakcijo po vsem svetu, ne samo v Zed. državah.

Nedvomno se je Wallace za ta svoj korak težko odločil. Na vseh svojih shodih je včasi direktno, včasi pa mimogrede demokratsko stranko svaril, da bo kandidiral za predsednika na samostojni listi, če ne spremeni svoje vnanje in notranje politike.

Pa so se mu posmehovali, češ, koga pa sploh imas za sabo?

Vseeno, Wallace je svojo pretnjo izvršil, toda še vedno pogojno, da je pripravljen kandidaturo umakniti, ako se demokratska stranka vrne pod Rooseveltova načela. Tega seveda ne bo storila in Wallace to ve.

Dejal je, da Trumanova politika vodi doma v ekonomsko krizo in svet pa v novo vojno. To je jasno, toda ne povprečnemu Američanu. In vrh tega je ameriška javnost opajana sedaj s silnijo propagando kot pa smo jo v tej deželi že kdaj poznavali.

Med vojno je bilo sicer propagande v izobilju, toda je bila dvojna: za Rooseveltovo politiko in proti njemu. Sedaj pa imata obe stranki eno — ker sta obe pod eno in isto kontrolo — obe za en in isti gospodarski sistem in obe za "zajezitje" Sovjetske unije, ker ogroža ne samo zadnje ostanke kapitalizma v Evropi temveč tudi ameriški kapitalizem. Dvostrankska propaganda ga sedaj označuje za "free enterprise".

Mnogi "liberalci" Wallaceu zamerijo, ker se je odločil kandidirati. Argumentirajo, da s tem pomaga republikancem. Njihovo mnenje je, da je boljše biti za manjše kot za večje zlo. In zato so za Trumana. Wallace pa mu bo odvezel glasove mogoče v tolikšni meri, da bo zmagala republikanska stranka.

Kaj pa je razlike?

Pod Rooseveltom je imela v kongresu večino — veliko večino demokratska stranka. In ta večina njegove stranke mu je nagajala bolj in bolj od leta do leta. Pod Trumanom se je to spremenilo. On izhaja boljše z republikansko večino v kongresu kar kar pa je mogel Roosevelt s svojo demokratsko.

V vnapnji politiki sta obe stranki enotni. Wallace upravičeno trdi, da je ta politika pot v novo vojno. V notranji politiki med tem strankama tudi ni nobene razlike, razen da se gre za službe. Za socialne probleme nima smisla ne demokratska, ne republikanska stranka, pa tudi večina unijskih voditeljev jih ne razume, ker niso delavsko zavedni temveč v politiki le podporniki ene ali druge kapitalistične stranke. Ali z drugimi besedami, skoro vso so naš sedanji sistem. Pozabili so, da je ta sistem uničil po prvi svetovni vojni skoro vse unijsko gibanje in da je AFL izgubila polovico članstva.

Sele ko je nastal Rooseveltov "new deal" so si spet opomogle. Nekaj uzorno unijo premogarjev (UMW) je kapitalistična reakcija po prvi svetovni vojni skoro vso uničila in premogarje so v stavkah veliko pretrpteli. V Rooseveltovi eri si je njihna unija pomagala nazaj na nekdanjo višino, toda "ekonomski rojalisti" ji znova strežejo po življenu.

Razredni boj je tu, pa če ga voditelji unij hočejo videti ali ne. Seveda, oni vsi so za "odpravo" Taftove-Hartleyeve protunijske postave, a ob enem v politiki pomagajo strankama, ki sta jo sprejete.

Kako bo mogel Wallace te voditelje unij prepričati, da sozialne zakonodaje ne bo drugače kot da se ločijo od demokratsko-republikanske stranke in si ustanove svojo? Posebno ker tudi on pravi, da bo podpiral napredne demokratske in republikanske kongresnike in senatorje v ponovno izvolitev. Koliko pa jih je, ki se v sedanji histeriji reakcije upajo biti napredni! Koliko jih je, ki si upajo povedati resnico o kongresnem odseku, ki preiskuje "neameriške" (protiameriške) aktivnosti? Ta odsek te označi za komunista čim si zoper kapitalizem in pa za prijateljske odnosne s Sovjetsko zvezo.

Wallace izjavlja, da je on za politiko, ki bi prinesla deželi stalno blagostanje in pa mir po svetu. Pravi, da ni za sistem kakšnega ima Rusija, je pa za mir z njo in za sporazum, v kakšnem bi lahko naš in njen sistem vzajemno sodelovala. Demokratska in republikanska politična mašina pa ga podpirata. Pod Rooseveltom je bil mogoč, pod sedanjem administracijo se je zrušil.

Wallace pravi v svojih govorih tistim, ki apelirajo, "ne vitez svojih glasov proč za tretjo stranko," da še nikoli ni bil oddan kak glas tako dobro, kot bodo letos glasovi za njegovo gibanje. Kajti ti glasovi bodo svetu pokazali, koliko Američanov je za resničen mir, za vzajemnost in blagostanje.

To ni prvi poskus za "tretjo" stranko. Leta 1912 jo je imel Theodore Roosevelt in s svojim razkolom pripomogel, da je bil namestio republikanca izvoljen za predsednika demokrat Woodrow Wilson.

Leta 1924 je nastalo gibanje za tretjo stranko pod vodstvom wisconsinega senatorja Roberta LaFollette in senatorka Wheelerja iz Montane. Prvi je bil na konvenciji v clevelandskem avditoriju nominiran za predsedniškega, drugi za podpredsedniškega



(From Industrial Worker.)

MEZDA IN CENE, oboje tveri kleše, ki tarejo delavca. In tako bo, dokler bomo imeli kapitalizem.

E. K.

## LUKEŽ IN MIHEC

Lukež — Kaj zlodja te pa danes tlači? Saj si videti kakor da ves teden nisi zatnisil oči.

MIHEC — Kaj, kaj, kaj. Vsega je kriva ta totata...

L — Kaaaj? Saj se ti vendar ni zmesalo?

M — Lahko bi se človeku ob vseh teh neumnostih, ki se danes prodajajo za veliko modrost. Danes me glava boli zaradi tistega strašnega totatata —

L — Totalitarizma?

M — Ta prokleta beseda! Tako mi gre na živec. Totalitarizem. Totalitarstvo. Kaj nekaj mislijo, kadar jo izgovarjajo? Kaj pomeni za tiste, ki streljajo z njo in sekajo in bodejo in se žogajo in kegljajo...

L — Od mene pričakuješ, da uganem? Ali veš, kaj so včasih rekli o strahovih? Znotraj je votel, zunaj ga pa nič ni. To velja večinoma tudi za to strašilo. Ce bi ga ljudje, ki se z njim plašijo potipali, bi se razblinilo kakor pena.

M — To je res, ampak ljudje večinoma ne tipajo duhov in besed se plašijo kakor otroci parčija ob Miklavžu. Posebno, če ne vedo, kaj pomenijo. In stavim, da te besede celo mnogo tistih, ki se je največ poslušajo poslušajo pogostoma ne razumejo. Ali pa jo rabijo kakor da je ne razumejo.

L — Strinjam se. Kolikor je meni znano, so skovali to besedo v dobi fašizma. Vsaj v splošno rabi je prisla, ko je bil fašizem tako rekoč na vrhuncu.

M — Da, tudi meni se zdi tako. Glonar, na primer, je še nima v svojem besednjaku, dasi najdeš tam fašizem, ki je bil v času izdaje slovarja tudi nov pojav.

L — Gospodarstvo v fašističnih deželah gotovo ni bilo "totalitarno" v tem smislu, da bi bilo prikrojeno potrebam vsega naroda. Seveda, tovarne so izdelovalne orožje in vsakovrstne vojne potrebuščine po nalogu vlade. Ampak to se je godilo tudi v Ameriki, kateri je celota važnejša od posameznih delov. Ampak — vrag! Meni se zdi, da velja to najmanj za fašistične države. Tam lahko govore o interesih celote, praksa je pa vse drugačna.

M — Naravno. Tista butara iz starh rimskih časov, ki so jo imenovali fasces in po kateri so fašisti nosili ime, ni pomenila naroda, temveč le tisto bando, ki si je pričlastila oblast. In celota družba je bila podrejena enemu neodgovornemu 'voditelju'.

M — Aha. In ta Duce, ali Fuehrer je bil v začetku lutka, ki je plesala kakor so jo cukali gospodarski mogoci, ki so jo ustvarili. Ampak sčasoma je eden in drugi — in tudi španski Caudillo — organiziral svoje pretorzije in se izmuhnil iz rok svojih stvarnikov. Postal je praviti diktator. Jaz ne vidim v tem nič "totalitarnega", razen če se vzame, da je diktator jahal celemu narodu na hrbitu.

M — In sedaj, misliš, je prišel njihov dan?

L — Rekel bi, da je — in da ni. Bodenočnost še ni spregovorila, soče po preteklosti bi pa dejal, da bo minil ta dan kakor so mili dnevi vseh tistih, ki so si domisljali, da bomo ustavili potek časa in obrnili reke proti njihovim izvirom. To pa je poglavje, o katerem se lahko pomenva prihodnjščina.

M — No, Lukež, danes se nihče več ne razburja zaradi faš-

kandidata. To gibanje so podprle posebno bratovščine železničarjev in ga največ one financirale.

Podprla ga je tudi socialistična stranka, ki je bila tedaj pod vodstvom E. V. Dehsa in Morrisa Hillquitta še priljivo močna in je imela na nominacijski konvenciji vplivno vlogo. Socialistična stranka se je takrat odločila podpreti to gibanje pogostino, da se po volitvah ne bo razpustilo pač pa ostane trajna stranka. LaFollette pa podprla z vso močjo tudi unija mašinistov in pod splošnim pritiskom ga je indorsirala tudi eksekutiva AFL, oziroma njen predsednik, ni pa agitirala zanj.

Po volitvah je bilo veliko razočaranja, ker je dobil LaFollette le okrog pet milijonov glasov in večino samo v Wisconsinu. Bratovščine železničarjev so svojo besedo socialistom umaknile in to izjavile na konvenciji, ki se je po volitvah vrnila v Chicagu. LaFollette je zbolel in umrl. Od te tretje stranke ni potem ostalo drugega kot socialisti.

Upajmo, da bo imel Wallace več uspeha, čeprav sedaj še ne izgleda, da bo imel s strani unij toliko podpore kakor jo je dobil LaFollette. Bo pa jo imel med članstvom unij.

Potrebno je, da se naredi farsi "dvostranskega" sistema v tej deželi enkrat konec, in to bo mogoče le, kadar se delavstvo odloči za protikapitalistično stranko in za socializem. Da-l bo Wallace pripravljen iti toliko daleč je še vprašanje. Ampak poskus je storjen in ima vse pogoje za uspeh.

Od novega informacijskega urada komunističnih strank je bil označen za veleinsajdalcem francoskega delavstva.

Kot je že navadno pri našem posvetili skoro vse naše življence? Ne, gospodje! Boj se je šele pričel.

Nekaj je gotovo. Delali bomo skupno. Še je velika skupina slovenskih delavcev in delavk v Zedinjenih državah. Velikokrat smo že stali skupno, kadar je nam pretil sovražnik. Boja se ni naš napredni človek nikdar ustrašil. Vi hočete boj — prav — dobili ga boste.

## Po novem letu

Sest let že pišem te razgovore. Časih, ko imam veliko dela, se mi zdi, da je nekako breme katerega moram izvršiti. Ali drugič se mi pa zdi, da se pogovarjam s sodrugi in tovarisci, kateri poznam si v tovarni. Izboljšati se po naslovom "Dvestoterih" vprašal naše prijatelje za prispevke našemu listu. Odgovor je bil naravnost sijajan. Isto tako ko smo vprašali za pomoč Sovjetski Rusiji. Nocoj, ko to pišem, vidim v duhu ta dolga lcta mojih potov ne samo v tej deželi, ampak daleč nazaj v mojo mladost, Spominjam se prijateljev v Detroitu, Clevelandu, v Penni in dolu do Pacifične obale. Kamorkoli sem prišel, sem bil prijateljsko sprejet in spominati na to so zelo prijetni. Kdo ve kaj nam prinese novo leto? Ali nekaj je gotovo. Kjer je prijateljstvo in kjer je vera v božje življenje ne samo za posameznike ampak vsega človeštva, tam je up in tam je volja — zato gledamo neustrašeni v bodočnost.

## Iz urada "Big" Tonyja

Oakland, Calif. — Božični in novletni prazniki so za nami. Kot po starih običajih, smo si v njih vožili drug drugemu vse dobro, nekaj iz stare navade, a našo je prisrčnosti.

Tako sem pisal tudi vožilne karte, vse iz prijateljstva in prišrčnosti. Poslal sem jih prijateljem in prijateljicam precej nad dve sto, kar pomeni, da imam veliko družino.

Nazdravljali smo si v praznikih tudi na zabavah, pri baru, aka smo prišli skupaj in bilo je seganje v roke in nič koliko voljčič.

V cerkvah so bucale orglje po notah znane pesmi o božični noči, ki je oznanjala mir ljudem na zemlji ... ki so dobre volje...

A miru še ni in ga še ne bo. Naš delavski list Proletar je trudi že nad 40 let, uči in piše v korist delavskih mase. Pa je od delavcev vzlic temu premašo podpiran.

Vendar se je ob koncu minulega leta Proletarca spomil marsik načrnik. Vožili so mu praznike, poslali naročnike in prispevali v tiskovni sklad.

Tudi uredniku smo poslali vožilne karte.

To se vse lepo sliši, ampak tisti lepih kartic, ki jih raz-

(Konec na 5. strani.)

## Naše gibanje

Z novim letom imamo nove naloge. Kot smo že na več se stankih govorili, je potrebno naše gibanje ponovno poživeti, kajti čas se ni prišel, da se vsedemo in zaspimo, češ, naše naloge so končane. In tudi če bi se nas že lotil spanec, nas je zadnji krok fatra Gabrovška ponovno spravil na noge. Vložitev tožbe glede razščlenjenja časti tega častitega gospoda — in to za malo vsoto \$500,000, katera mu baje naš Proletar dolguje, je precejšen znesek. In glejte: jaz prisjetim že leta in leta za male prispevke v prid našemu listu in ta gospod nas je pa udaril kar za pet sto tisoč dolarjev. Pa pravijo, da so že vsi optimisti izginili s te zemlje.

Ali gospod ima druge name. On ve, da tisočakov ne bo našel pri Proletarju. Zdi se mu pa, da bo s tem korakom zadržal najstarejši delavski list v Zedinjenih državah. To je njegov namen. Zadušiti ne samo naš list, ampak vse naše napredno slovensko

# PRIPOVEDNI DEL

VLADIMIR NAZOR:

## NOVELE

### VODA

5.

Tam je kakih deset ženskih rihnil proti nizkemu oknu sobice, v kateri so sicer spale moje sestre.

Najstarejša in najmlajša sestra sta stali ob oknu; z rokama sta se držali okenskega omrežja in gledali v žene.

-

Drobna starka s črno ruto na glavi se je držala za omrežje in jima ljubeznično govorila:

— Gospodčine naše drage, samo za eno solzo! Samo eno kapljico!

— Umakni se, stara! Če imata kaj, ne bo za tvoj gobec!

— Vse, kar moreta dati, bo samo za otroke.

— Da! Da! Za otroke!

In kot bi trenil se je znašlo na tistem oknu troje otročičev, ki so jih dvignile njihove materje. Z nogami so stali na deski, krčevito so se oprijemali želegnega omrežja in skoraj jokali.

Otročiki so bili suhih, bledičnih, slini se jim je nabirala v kotih ust, iz oči jim je sijal strah.

— No! Prosi... lepo!

— Sam prosi!... Dobri sta.

Eden izmed otrok je zajokal.

Začel se je dreti in topotati z nogami. Mati ga je moralna spustiti na tla in dva druga otroka sta pri priči - zavzela njegovo mesto.

Moja najmlajša sestra je bila skoraj nekam v strahu, starejša pa je zamišljeno gledala v otročice in ni trenila s trepalnicami svojih velikih, črnih oči.

— Dajte, dajte, mlada gospodinja, — so silile vanjo kmetice.

Stala je in ni se mogla odločiti. Na misel so ji prihajale materne besede. Ko pa je eden izmed otrok nazadnje zaščepal:

— Vode! — je dejala:

— Niman kozarca.

Vse žene so se razveselile.

— Nič hudega.

— Nate! Primit!

— Primesite in kar semkaj zljet!

— Ne! Ne! Sama naj deli. Vsaki malo.

— Vsem! Vsem!

In sestra je prinesla vrč z vodo.

Zdaj ji je nekaj gorelo v očeh.

Ustne so se smejele. Rdečica ji je zalila obraz. Roke so se ji začele tresti od ganotja. Še nikoli se mi ni zdela tako lepa in pametna.

Ena izmed žena jih je podala kovinasto posodo, pa je natocila vode vanjo, jo pomnila skozi odprtino med želegnimi križi in nastavila k ustom majljušemu otročiku. Malček je strastno pil in požiral, da bi poskral čim več vode; pazila je, da se niti kaplja vode ne bi poila.

— Dovolj! Dovolj! Dosti nas je.

Potem so ženske iskale otroke naokrog, jih lovile in posajale na okno. Veselje je zavladalo v gnezci. Materje so tekle na obrežje, da bi našle otroka; potem so se vračale, noseč ga na rokah:

— Se mojemu kanarčku daj- te malo vode!

— Nič več vode nimam.

— Vaša mati jo ima.

Sestra je stekla v sosednjo sobo.

Kmalu nato sem zagledal našo mater, kako je prisla na hišno vrata in tiko in zaskrbljeno nekaj pripovedovala očetu:

On pa se je nasmehnil, na glas ji je odgovoril, tako da smo ga lahko vsi slišali:

— Videl sem, videl sem...

Tako je, žena draga. Ce zadrži živo pred vratim, ti bo prišla skozi okno in hišo, pa čeprav so želegnici krizi na njem.

Tako je, tak! — je pritrjevala množica.

— Se enkrat napoji lastne otroke, potem pa podaj tem otročicem vse, kar še imamo. Laže je čakati, laže je trpeti skušaj z drugimi.

Tako se govoril, — je zapnil nekdo.

Gledal sem očeta kot nekoga, ki ga še sedaj spoznavam. Čutil sem z njim, kako je čutila z njim množica žežnih kmetov, o katerih sem dotlej mislil, da so komaj še ljudje in da jih ni treba ne ljubiti ne sovražiti. Da, oče me uči, da je njihova žena ista kakor moja; ce njim ni dobro je prav, da tudi meni ni. Ni torej res, da smo mi eno, oni pa nekaj drugega. In ker je tako, bomo skupaj mnogo laže potrebeli. Nekej lepega je malo prej skozi omrežje tistega okna prišlo v nasmejanah očeh in zardelejih lehj moje najstarejše sestričce in našo ženo. Želel sem si, da bi moja žena bila tako pekoča, kakor je že ljudi zunaj, in da je ne bi utolažil vse dotlej, dokler si je tudi oni ne utolažijo.

(Dalje prihodnjič.)

### IZ KANSASA

Piše ANTON SHULAR

O industrialnih bojih ni pri nas več čuti odkar je pred 25 leti utihnil med kansaskimi majnarji rebellni Howatov duh.

Sicer pa itak ni pri nas kake večje industrije, razen kar jo je v bližnjem mestecu Pittsburgh.

Tam se časih odtekne nekdajne rebelni majnarški duh v obliki stavke za priznanje unije in seveda večjo plačo. Med temi tovarniškimi delavci je precej

majnarjev, ki so med vojno lahko dobili zaposlitev kjerkoli že, ker ni bilo več majnarskega dela.

In ko je mati prinesla ženam še tisto malo vode, kar smo je imeli v hiši, in me poklicala, naj pijem vričjo otrok, ki so čakali, sem pogolnili slino, ki se mi je že vsa gosta prijema jezik, in ji odvrnil:

— Hvala! Saj nisem posebno želen.

Ko sem prišel na obrežje, nisem tam našel najbolj znanih vaških paglavcev, dasi sem mislil, da jih bom.

Nekateri od njih so bili odšli na Kargadur, da bi splezali na najvišje petince, odkoder je videti vod v dragu. Drugi pa so se odpeljali s čolnom naravnost v vod v zaliv, da bi prišli nad kamnolom, odkoder je odprt razgled na kanal in na morje.

Pri McNally Foundry je sredi oktobra zastavalo kakih sto delavcev in ustavilo obrat. Stavko je oklicala unija CIO, ki je prej delno organizirala delavce. Neseča je ker ni pristopilo v unijo menda niti polovica delavcev.

Glavna zahteva je bila priznanje unije. Stavko sta vodila organizatorja CIO Gleichman in Wampler iz Joplina, Mo. Ampak tudi takuj se je pokazal hlapčevski duh izčušenih starih delavcev, ki so že dolgo let usluženi pri kompaniji, pa so se bali za svoja boljše plačana mesta. Pač starci delavski greh, sebičnost. Glavno, da imam jaz, vse drugo naj vzame vrag.

Tako drugi dan po oklicu stavke je prišlo do dejanskega spopada pri vhodu tovarne. Pičeti so zaprljeli pot petim avtom, napoljenimi z "lojalnimi" delavci, ki so se pripeljali na delo; majnarji smo imeli en izraz za take vrste lojalnike: "garjeve".

Na celu karavane je bil seveda delovodja tovarne. Organizator Gleichman se je vstopil pred avto, zakar ga je delovodjev avto podrgnili po nogi, ker se ni hotel umakniti. Stopil je torej k avtu in delovodju pritisnil eno na nos in obenem so isti čas poprili ostali piketi in prevrnili še druge avtomobile.

Dasi je prejšnji dan unija svarila, da bo prišlo do nemirov če bo skušala kompanija pričeti z obratom in obenem naznanih na



(From Industrial Worker.)  
"DOKLER BOVA DELALA SLOŽNO, se nam unij ni treba prav nič batí. Ti delavce zavajaj in varaj, jaz pa imam postavo na svoji strani."

mestni policiji, je v svoji objestnosti vseeno pripeljala na delo "lojalne" delavce. Ker je bila pri rabuki navzoča mestna policija, ki arietirala obo organizačija Gleichmana in Wamplerja. Gleichman pa je potem izposoljal aretacijo delovodjev. Da se izogne nadaljnjam nemirim, je policija prepovedala kompaniji poskušnjo z obratom. Ampak zaradi protiunionske histerije, ki vladala v delželi, so se takoj oglašile "višje" oblasti, da se mora dati vso protekcijo tistim delavcem, ki hočejo delati. In tako se je v nekaj dneh vrnilo nad polovico delavcev na delo in potem še drugi, ktori je mogel dobiti delo nazaj. Foraz je bil popolen.

V mesecu decembra pa se je pričelo na mestnem sodišču — zaenkrat — zadnje poglavje tega boja. Organizator Gleichman je bil obsojen na tri mesece zapora in \$600 kazni, in januarja pride na vrsto organizator Wampler. Z otožnico proti delovodju se pa seveda prav nične mudi. Zadnjo besedo bo imelo višje sodišče. Unijo zastopajo znani delavski odvetniki Brunner-Farabi in Matushka.

Pa še nekaj o našem vremenu. Do božiča smo le enkrat videli snežinke, drugače pa imamo še vedno sončne dneve. Motovilec je lepo zrastel na vrtu, kriantemate so pa od ponovne slane v zmrzline porjavele. Sicer pa navadno pride k nam zima še polo novem letu, ki seveda ne traja dolgo.

### Povest o krompirju, cesarjih in o kmetu

Rad bi že naše bralce malo po-

kratkočasil z zgodovinsko povestjo o krompirju, in to po vsem tistem pisanjem med letom, ko smo morali stalno prigajati razne nemarneže, da bi bolj pridno preganjali glavnega krompirjevega sovražnika — kloradskega hrošča. Danes bom pa povedal zgodbo, kako še vse bolj je bilo potrebno priganjati naše prednike, predno so začeli saditi krompir.

Nesporno je to, da je v vseh leksikoni, ali kakor bi rekel po domače, vsevedežih, napisano, da je pripeljal krompir iz Amerike v Evropo znameniti angleški mornari, še bolj pa znamenit kot morski razbojnik, sir Francis Drake, ki je živel v drugi polovici 16. stoletja. Ce je res tako, kakor piše leksikoni, je težko ugotoviti, ker zopet drugi raziskovalci trdijo, da so Španci bili na prednjem mesto. Drake uvedel krompir kot visoko čislano jed na dvoru angleške kraljice Elizabete, katere sodobnik je bil, sicer pa ne samo sodobnik, ampak tudi človek, ki je veliko pripomogel, da se danes imenuje v angleški zgodovini "pogruntal" in če ne bi za nič drugega zaslužil spomina, bi ga že zato, ker je zlomil neumno trmo naših prednikov in jih pripravil do tega, da so pričeli saditi našega današnjega glavnega rednika — krompir. Pravijo, da je dal celo obesiti nekaj trmovlajev v Kranjskem, da bi pripravil ostale v "dobro voljo" in jih spriznili s krompirm. Bog mu je prav gotovo oprostil to hudo strogošč, ker je

brez dvoma vsem drugim s tem le dobro hotel. Toda tega mi ni povedal zgodbunar, on pravi le, da je cesar Jožef II. poslal poziv vsem kranjskim gosposkam, naj priporočajo sajenje krompirja. Oklic je obetal dva cekina nagrade, toda samo za dve leti, ker da bo potem vsak sam spoznal korist in bo sadil krompir, kot že delajo na Nemškem in Češkem. Ako ni bilo posajenega več kot en oral, je bil kmet oproščen tudi te desetine. Pa kljub vsemu temu se celo ljubljanski magistrat ni mogel ogreti za sajenje krompirja, ki ga je naravnost odsvetoval, češ, da tukajšnja zemlja ni zanjan in da vsak drug sadež več vrže. Gojitev krompirja so pa nekateri graščaki svojim nevernim podložnikom naravnost in dobeseđno "vtepli". V svoji kroniki laške župnije pravi župnik Ripš, da je še sam poznal kmeta, ki je bil v graščini laškega trga trikrat tèpen, preden je začel krompir saditi. Kasneje so se pa kmetje upirali dajati desetino od pridelanega krompirja, češ, da ta desetina ni vpisana v nobenem urbarju.

Tresavica. Med nebom in zemljijo gorijo avioni in treskajo na tla.

Razvani svet se ne zave več. Vse mu je zatonilo, samo v dajljih žarkih se trepečejo nad nevrim leskom. Minute so dolge kot večnost.

Preganjanje in pobiranje blaznelih, tonečih v bedo, ki teče v dobo.

Povsod pregraje, katere podramo pohajajoči v veliki svet z urnimi koraki, preko zlohotnih, v katerih kri besni, pod katerimi se krajina se temni.

Bolestno se vijo naše vrste, ježijo lasje od strahu zased. Trpeči prihajamo na dan in legamo v trudne noči. Žalostne so nam oči od zločinov. Streli zvenijo okoli glav kakor smrtna kosa.

Cloveštvu, ali nima več notranjega žarenja, skrivnostnega sijaja. Bolni in izmučeni smo od vsega pohlepa, ob tebi ihti prevarana mladost uklenjena v sredi idile vigredi klici z dvignjenimi dlani, sredi smrtnega plesa, ko valovi šumijo in večeri se, ker ne ve, kam bo položila svojo glavo, da prespi neprodorno noč, proseča miru, miru.

Jaz in ti, o človek sva vesoljni svet, ali nimava vizije do najuhnejšega, vsaj lilije na polju ne utrjavajo, glejajo njen rast in cvet in se veseliva z njim...

Naj posljem še eno sličico iz dini grozot.

Pretresljivi krik.

V pogledu molik, tako gremo po raznoravnih blatnih potih skozi viharje, nevihte, nalive in meteže snežene, skozi modre mesečino.

Zamrle so nam žive besede in le samotam prisluškujemo kadar se svetijo zvezde na nebnu. Tupatam se utrga vran in se zopet izgubi v mrak.

Upognjeni se plazimo ob prepadih, koder mimo nas žene notranjostni odpor, dasiravno nas včasih uklepajo temne slutnje.

Ob uri vsaki smo na nogah, kjerjava je volja in dejanje, zato včasih dobrovoljnost v srcu se zbuditi v živi prirodi in nas vzpodbu.

Cez pogorišča pohajamo mi tvorni, skozi obroče, prodore povsod in vselej. Nalik plakajočim žalujkam stojimo na bregovih in dolinah in dobrim mislim prisluškujemo.

Raztreseni se zopet zbiramo s tolažnimi besedicami pod modrino neba, prepletene z žarki enaki pticam, ki se s sapico pograjavo, dasi leže naokoli vsočene mrtva obličja, ki so odmrla.

Pa se nam zopet težke noči javljajo med brezizraznimi potrtijami, zaglabljajočim se v se, tihim in žalostnim.

# ★ ★ KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE ★ ★

## UGOTAVLJANJE JAVNEGA MNENJA

V tej deželi je postal zadnja leta zelo udomačeno ugotavljanje ljudskega mnenja o tej ali oni javni zadevi, vprašanju, problemu, itd. Povprečen Američan se torej ne bo prav nič zavzel ako se pojavi na njegovem domačem pragu mlad moški ali ženska, ki zbirajo glasove za ta ali oni javni pregled v ugotovitev ljudskega mnenja. Temu bi se reklo nekakšno slamljati glasovanje, ker nima uradnega značaja in ljudje navadno radi dajo odgovore na stavljenja vprašanja, kajti vsakdo si rad predstavlja samega sebe v vlogi tvoritelja javnega mnenja v važnih vprašanjih dežele.

Organizacije, ki izvajajo slamljati glasovanje o kakem javnem vprašanju, navadno poskrbe, da je isto izraz resničnega ljudskega mišljenja o zadevnih stvari. Ljudje, ki se s tem ukvarjajo, vedno proučujejo metode določanja javnega mnenja in skušajo pri vsakem glasovanju zajeti povprečno in reprezentativno mnenje ljudstva širom dežele. To je mogoče izvesti le na ta način, da se po vseh 48 državah nastavi ljudi, ki obiščijo razne tipične kraje in naselja ter posameznike, ki tvorijo sestav naše ameriške javnosti. Zbiralcem glasov je naročeno, da delujejo v določenih predelih in dopolnijo svoje kvote glasov s slučajnim izpravevanjem tu in tam. Ko torej pride do vas zbiratelj slamljatih glasov in vas povpraša kaj mislite o regimo splošni vojaški obveznosti, Taft-Hartleyevem zakonu, Zed. narodih in podobnem, tedaj ste lahko gotovi, da iščete gotovo tipično osebo, ki naj predstavlja gotovo sekcijsko našega javnega mnenja, naše ekonomije, kulture, izobrazbe itd. Na ta način nabrani glasovi predstavljajo mišljenje vseh slojev Amerike, vseh narodnostnih, plemenskih in verskih skupin, kar tudi ameriškega delavstva kot takega. Ob kratkem povestanju se skuša v ugotavljanju javnega mnenja doseči vse ljudi, mlaude in stare, bogate in revne, politične in nepolitične.

Ljudje, ki podvzamejo zbiranje slamljatih glasov navadno vključujejo gospodinje, učiteljstvo, višješolske dijake in moške ter ženske, ki lahko delajo po nekaj ur dnevno in si s tem zasluzijo nekaj dolarjev. Te vrste ljudi se smatrajo za poštene in se je nanje zanesti, da ne dajejo posameznikom vprašanja, ki bi že sama na sebi tvorila tudi odgovor. Ko so gotovi z delom v svojih določenih predelih, odpovedajo poročila in sezname glasov na glavni stan, kjer se glasove presteje, najčešče potom števnega stroja.

Rezultati teh glasovanj seveda niso vselej točna slika — pogosto se poskusno javno glasovanje ureže, kat pravimo in izid napovedan v prid ali v škodo temu ali onemu kandidatu, je lahko docela drugačen. Navzlin temu pa se določanje javnega mnenja v splošnem priljeno dobro izkazalo. Leta 1945 je vlada podvzela sistem odpuščanja vojakov iz vojaške službe potem, ko so na posebnih polah izjavili, bodisi da ostanejo še nadalje v službi ali pa se vrnejo v civilno življenje.

## SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. LAWNDALE AVENUE  
CHICAGO, 23, ILLINOIS



DIREKTORJI MONOPOLOV si določajo plače in dividende. Profiti njihovih trufsov so bili tani višji kot še kdaj prej.

vsemogočne "proletarske" birokracije?

Prijatelji, mar ne mislite, da je čas, da se zbudite iz hipnotične spanja, v katerega vas je zazibala komunistična propaganda pred štirimi leti?

Ivan Jontez.

Odgovor na to zadnje Jontezovo pismo je v Komentarijih, ki se pričenjajo na prvi strani.)

### Glas iz zapada

Pueblo, Colo.—Kako je v našem mestu? Tako se vprašuje marsikater Slovenec, ki je govoril tukaj nekaj časa, ali tu živel in delal kot mi drugi.

Nic posebnega ni. Mesto se razvija in "raste". Ljudje se rodi in umirajo. Dela je sedaj še za vse kdo ga more opravljati.

Tukajšnja jeklarna, odkar so jo prevzeli ameriški finančni sindikati — se tudi veča in modernizira za hitrejšo produkcijo. V tej tovarni so zaposleni vsi tukajšnji Slovenci, razen onih, ki se počajo s prodajalnami in pa onih, ki so le v napotje vsaki voz.

Stvar je seveda malce "nerodna" sprica nekomunistične — celo protikomunistične — zgodovine JSZ in "Proletarca", zato se komentator skuša opraviti z — delavsko solidarnostjo. Ampak to se sliši kar da bi nas pozival: Delavci, položite glavo na tno, da jo bo proletarski tiran lažje odsekal! To je takšna "solidarnost", kakršno so na primer frajcoski socialisti hvaležno odklonili, ker so bili napisled spoznali, da vodi ravnavost v samom. Celo italijanski socialisti počasi spoznavajo, da jih vodi Pietro Nenni v pogubo, a kar se tiče slovenskih pisateljev in drugih intelektualcev, socialistov in drugih, pa že vrabci na ljubljanskih strehah čivkajo, da nimajo druge izbire nego služiti režimu ali pa se seznaniti "ljudsko justico". Pika.

Kje so tisti časi, ko je "Proletar" znal ločiti borce za svobodo in pravico od totalitarnih demagogov in ječarjev in imel dovolj poguma, da je slednje odprto bical? To kar piše dandasni zveni kot priznanje moralnega in intelektualnega bankota! Kajti kakšna morala je to, ki obsoja zločin samo tako dolgo, dokler ga ne zagreši — tovariš? In kakšen intelekt, ki ne vidi drugega izhoda za človeštvo kot slepo podrejenost totalitarni super-državi, v kateri je vladajoča stranka vse, človek pa robot in suha številka v knjigah

Kulturalna stran med nami za sedaj se še ni razgibala toliko kot bi kdo pričakoval.

Kadar SANS predvaja slike o novi jugoslovanski republike, tedaj je res nekaj pomembnega.

Tedaj smo vsi Slovenci ter hvalimo borbo v starem kraju za boljšo bodočnost vsega naroda. Kmalu pa mnogo od istih ljudi na to pozabi in kleverta v prid s turem protijugoslovenske propagande in mlati posebno proti Titu, nevedoč zakaj, in pa SANSu.

Nekateri ljudje so pač take nature. Evolucijski razvoj jim je postranska stvar. Drže se svojega nazora kakor klošč.

Razvoj v človeški družbi se ne pojavlja sam od sebe. So sile, ki ga pritrjajo na površje, da izravnajo vse krivice, ki so se delale ljudstvu.

Zastarele razmere in krivice se več ne vrnejo. Pa naj bo to demokratičen "socializem", ali pa komunizem.

Ko smo se učili socializma smo vendar pojmlili en socializem. Saj Proletarec je tako učil. Ko je pa v Rusiji prišel sunek, in je vsa država postala kolektivistična, niso delaveci ne dñnarji na kmetijah vprašali kaj je kolektivistično ali demokratično, pač pa so začeli graditi nov gospodarski red kakor najboljše so zmogli.

Zanje je obstojal samo en socializem — zgraditi si nov ekonomski red, v katerem ne bo nihče izkoriscan v prid koga druga.

Neka skupina ljudi se je skozi vso to dobo zaganjala v Rusijo. In v svojem "delavskem giba-

svojo deco? Niti nista z možem izstradala svojih malih, niti ni mati opica pustila, da bi morali hoditi njeni otroci drugam spati. Ali ti imej poba, jaz bom pa vzel dekleke pa greva narazen, da eden ne ve kdo je papa, drugi ne kdo je mama.

Ali ste že kdaj videli, da bi opičjak gradil ograjo okoli kosovskega drevesa, da bi orehi, ki padajo z njega gnili, drugim opicam pa bi prepovedal preko ograje jesti orehe? In da bi jih takoj lakota prisilila krasti orehe? Ste li že videli opičjakja, da je šel kdaj v opojnico, se bi v nji nažrl, potem pa bil polen, da naseka žnjim svojo ženo, ali pa piščalo, da rani druge "afne" kožo? Da, res, človek, izgleda kar kor masina. Ali on še je prava zverina. In me opice ga nočemo pripoznati za člana naše pošte-ne družine!

Menda bo res tako kot pravijo opice. Uverjen sem, da opica bi imela toliko pameti, da ne bi tožila drugo opico za \$600,000, ko bi ista komaj posedovala 60 ore-hov. Opica bi tudi nikoli ne za-pustila prostora, ker bi bilo dovolj jedila, pa bi šla tja kjer druge opice stradajo. Potem bi pa došla nazaj in predaval drugim opicam, ki se jim tudi dobro godi, da kako "luštno" je tam nekje v razdrapani džungli, da se bo tja vrnila in pričela "black market". In potem bi se pa še dobil opičnjak, ki bi ji verjel, da bi ga bilo tako sram, da ne bi hotel naznani še drugim opičnjakom plemenom z "oh, spet se je vrnila!" Da, opica ne bi tega storila. So pa človeki, ki nočajo povedati ljudem resnice, dasi se smatrajo demokratičnim člove-kom.

Resnica je, da je slovenska republika kolektivistična in bo tako čedzdale bolj. Odpravila je izkoriscanje "človeka po človeku" in to je glavno kar steje. Tega njenega programa ji ne bo odpravil nične.

"Demokratičen socializem" se mora izkazati v akciji, ne pa da podpirali Trumanovo doktrino. Ne le slepi, pa bo dobro.

Uboga demokracija, kako si pretvrekana! Clevelandski Jontez je prišel od tam kot mi drugi: iz sesradane, lačne, izkoriscane Slovenije.

Ko si ljudstvo sedaj v nji gra-ni nov red, pa bo imelo demokracijo po svojem okusu.

Cemu naj bi jaz in pa drugi ameriški Slovenci sovražili jugoslovansko republiko! Naj to delajo rimski agentje, ki ščuvajo ljudi na poboje zato, ker so izgubili privilegije.

V zdržujo, državah smo, imeli močno socialistično stranko, ko je bil še Eugene V. Debs živ.

Ker ni hotel preklinjati boljševikov in se navduševali za vojno, je moral v federalno ječo.

(Lepa demokracija.) In kaj ima-modom Normana Thomasa? Razkol. In baš Thomas ima najmanj povoda ščuvati proti jugoslovenski republike.

Jože Hočevar.

### Barbić

Cleveland, O.—Ker sem zadnjic zapisal, da je Darwin pravilno analiziral človeke, ki jih je označil za potomec "afn", je prišel protest od opice, ki se glasi

Ko smo me tri opice sede na kokosovem drevesu in obirale orehe, smo tudi diskurzirale kaj ni tisto kar se govori. Prišle smo do prepricanja, da se je Darwin pomotil, ko je zapisal, da je človek potomec našega slavnega rodu.

To ni resnica, ker tista ideja je sramotna izvzet. Ali se je opičjak še kdaj ločil od svoje žene? Je li ona še kdaj zapustila

SRTEV STAVKOKAZOV, kakršnih je v sedanjih industrijskih konfliktih čedzalje več. Gornje je slika piketa iz stavke delavcev v ladječelini v Baltimoru. Lastuje je Bethlehem Steel kompanija. Skošil je ustavil avto, napolnjen s stavkokazi, pa so ga podrli in zbijli. Takih prizorov je vedno več. In unijske organizatorje zapirajo, korporacije pa tožijo unije za odiskodnino še celo bolj kakor so jih pred Rooseveltovo dobo.

munisti, ki so ž njim držali. Ti so se že velikokrat od takrat obrnili po vetrui in se še obračajo. Se bolj smešno je pa ko so mu servirali službo glavnega uradnika. Napredni pri metro-polski zvezi so mu pomagali do tiste službe, ker niso imeli toliko poguma, da bi nastavili v njim prejpubljeno organizacijo svojega človeka. Pri tisti zvezi je Jaka še vedno za jeklenim za-storjem. — Frank Barbić.

## NE ČAKAJTE,

da prejmete, drugi ali tretji opomin o potečeni naročnini. Obnovite jo čim vam poteče. S tem prihranite upravi na času in stroških, ob enem pa izvršite svojo obveznost nadrom listu.

## Ameriški Družinski Koledar 1948

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR za leto 1948 vsebuje devetnajst pripovednih spisov, trinajst pesmi, osem raznih opisovanj običajev itd., štiri večje članke, obilico koledarskih in drugih podatkov ter okrog 40 slik.

### Nekaj o starih rečeh

"Množe naše čitatelje bo n. pr. zanimal opis slovenskih velikočnih običajev v davnih dneh, ki so še vedno v navadi. Dalje opis božiča v zgodovini, ki ima p. Slovenskem tudi svoje posebne tradicije. Zanimalo vas bo, kako ga še zmerom praznujejo v Belo-krajini in pa po raznih drugih krajih, iz katerih smo prišli."

### Naš tisk

"Slovensko časopisje v Ameriki" je naslov spisu o spremembah v našem tisku. V njemu je opis zgodovine Ameriškega Slovenskega običajev, ki prenehajo v zgodovini, ki ima p. Slovenskem tudi svoje posebne tradicije. Zanimalo vas bo, kako ga še zmerom praznujejo v Belo-krajini in pa po raznih drugih krajih, iz katerih smo prišli. Za ta spis je bilo treba veliko časa, a je bil vreden truda.

### Rudniki v Jugoslaviji

Zanimalo vas bo v koledarju spis o zemeljskih bogastvih Jugoslavije. Pod starimi režimi so živili delavci tam v revščini, kmetje pa garali noč in dan ter nosili svoje pridelke na trg, da je bilo kaj izkuščka za plačevanje davkov in nekaj pa za domačo silo. Na trg je šla prav tako perutnina, jajca, mleko, govedina itd., a kmet, ki je vse to pridelal, je bil v pomaranjanju. In prav tako tudi industrialni delavec.

V novi Jugoslaviji zagotavljajo, da je te dobe konec, kajti novo državo in njeni gospodarstvo se gredi za tiste, ki delajo. In zanimalo vas bo, kako bogata je Jugoslavija prirodnih zakladov, pa smo morali veri v nje, ker jih starci režimi niso znali, ali pa niso hoteli izrabljati ljudstvu v korist. V kolikor so jih odprli, so jih dali tujim kapitalistom, da so izkoriscali domače ljudstvo po mili volji.

### Opis — sredstvo imperializma

Zanimalo vas bo v koledarju tudi članek o opisu — kako so imperialisti z njim držali ljudstva v podpolnosti in jim to sredstvo v ta namen še vedno dobro služi.

V letu 1948 bomo imeli predsedniške volitve. Kako to, da imamo dve volilni sistemi, eden, ki je ustavan, a volimo pa v resnicu "neustavno"? Kajti glasujemo za predsedniške kandidate direktno, dočim zakon določa, da moramo izvoliti elektorje in oni potem šele izvolijo predsednika. Članek o tem v tem letniku opisuje vzroke, kako je vse to nastalo in vsebuje tudi seznam, v katerem je imenik držav in pa do koliko elektorjev je upravičena vsaka izmed njih.

Morda za marsikoga ni zanimivo — a je v tem letniku tudi razprava o steklini, ki je ugonobila nič koliko ljudi in je še vedno nevarna, posebno v krajih kjer so zdravstvene razmere še vedno na nizki stopnji.

### O zavabah v prirodi

In smučarji — le redkodko izmed Slovencev v tej deželi se zanima za ta sport, a v starem kraju so ga ponekod že davnno negovali. Tudi ta spis bo razvedril čitatelje.

Sedaj, ko smo v atomski dobi že se svet z njo vedno bolj grozi z utrujenjem, piše v tem letniku Anton Garde.

In o dveh svetovnih vojnah ter njunih posledicah Fr. Zaitz.

Ruski pisatelj Ilija Ehrenburg piše o svojih vtisih, ko je bil na obisku in razmere pri nas kako

# Vera V Jugoslaviji

(Nadaljevanje.)

Udeležili smo se mnogih božjih služb v različnih cerkvah zaporeno korporativno in posameč — skupaj okrog petdeset v dveh tednih. N. pr. v nedeljo v Beogradu se nas je večina udeležila božjih služb v različnih cerkvah eno za drugo, v četrtek zutraj pa smo na sličen način obiskali v Zagrebu sedem ali osem cerkva, kjer so se brale maše, v eni peta maša.

Imeli smo intervjuje z duhovniki — pravoslavnimi in katoliškimi, od katerih so eni na visokih vladnih pozicijah. Med temi je v republiki Srbiji o. Smiljančić, ki je podpredsednik Prezidija, o. Stamenič je član komisije za socialne zadeve; Bivši svečenik in četnik Vlado Žečević je sedaj federalni minister za nove izgradnje; v hrvatski republiki je monsignor dr. Svetozar Ritić minister na razpoloženju in predsednik komisije za verske zadeve.

V Zagrebu smo obiskali prominentno univerzitetno bolnico, ki je bila dovršena leta 1939 in jo obratuje država, kjer smo pronašli, da so 90% vseh bolničark katoliške nune, opravljene v svojih redovniških oblačilih. V sporazumu s cerkvenimi oblastmi so nastavljene v vseh oddelkih, izvzemši oddelkov za ženske, spolne in kožne bolezni. Imajo svoj lastni dormitorij in obednico. Tu je tudi nastavljen za rednega bolniškega kaplana duhovnik, ki razpolaga v poslopu tudi s kapelo.

Dasi smo našli, da sta cerkev in šola ločeni, smo bili uradno obveščeni, da imajo vstop v šole kateheti vseh ver in smejo počuvati otroke o veri z dovoljenjem starjev. Videli nismo nobenih dokazov niti ne kdajkoli slišali kako pritožbo, da vodi vlaža kako protversko kampanijo ali propagando. Cerkvene šole niso prepovedane. Toda predno je mogoče pričeti novo, mora upeljati tisto stopnjo vzgoje, ki jo določa država.

Kar se dakov tiče, smo našli izvajano isto splošno načelo, ki prevladuje v Ameriki: posestva, ki se uporabljajo za bogoslužje, so prosta dakov; posestva, ki primašajo dohodke, so pa obdavčljiva.

Obiskali smo in se dolgo časa razgovarjali s fakulteto srbskega pravoslavnega semenišča univerze v Beogradu, kjer smo imeli posebno povoljni pogovor s podrektorjem dr. Dušanom Glumacem ter s profesorjem bogoslovja dr. A. Anastasijevićem. Njihov dijaški dormitorij in knjižnica sta bila med vojno bombardirana in imajo velike potežkoce s stanovanjem za 135 sodobnih dijakov. Vlada jim daje novo pohištvo in je obljubila nov dormitorij v bližnjem bodočnosti.

Podoben obisk in razgovor smo imeli s katoliško teološko fakulteto univerze v Zagrebu, kjer nas je sprejel nadvse gostoljubno rektor dr. Janko Oberski. Za spomladanski termin je bilo vpisanih 217 semeniščnikov. Pri obeh teh zavodih smo rašli, da imenuje profesorje država, ki sledi nominacijam od prizadetih fakultet. Te profesorje plačuje država, kakor seveda tudi docente drugih akademskih oddelkov. V vsaki šoli so nam pokazali celoten kurikulum (učni

za naknadno finančno pomoč, ki jo dobiva od države za kritje potnih stroškov in zvezi s službovanjem šestnajstih raztresenim kongregacijam. Pokazal nam je fotografije mladine njegove kongregacije in je ponosno pripovedoval o uspešni počitniški konferenci, ki jo je imel z mladino.

Ko smo bili na potovanju po Jugoslaviji, so angleški časopisi citirali izjava westminsterskega kardinala, da "v Jugoslaviji rimski katoliški cerkvi ni dovoljeno tiskati teoloških in nabožnih knjig." O tem smo poizvedovali pri rektorju teološke fakultete v Zagrebu, ki nam je pokazal knjige, tiskane pri Državnih založbah (ki jo lastuje in obratuje republika Hrvatska). Nazaj v Ameriko smo prinesli mnogo iztisov katoliških katekizmov, obrednih knjig, molitvenikov in teoloških razprav in vsi kažejo, da so bili tiskani v letih 1945, 1946 in 1947.

Poleg pravoslavnih in katoliških predstavnikov smo iskali tudi druge verske skupine. Najbolj informativne razgovore smo imeli z velikim rabincem v Zagrebu dr. Benzonem Levijem; z luteranskim pastorjem v Zagrebu Edgarem Poppom; s škofom Agostonom Sandorjem od madžarskih reformiranih cerkv; z Mohamedom Ridranovičem, načelnikom muslimanske komunike v Sarajevu ter z dr. Kamilom, predsednikom sarajevske judovske skupine. Teh mož nismo povpraševali le o njihovih lastnih verskih skupinah, temveč tudi o drugih — o metodisti, baptisti, nazarenici, adventistov sedmeha dne, o pričah Jehove in Salvation army. Vse te skupine so vršile svoje delo — baptisti imajo svoje stojnice s tiskovinami na cestnih vogalih. Kjerkoli imajo opraviti s poslopji, ki so bila poškodovana v vojni, ali v sličnih izrednih slučajih, so dobili pomoč ali obljubo za pomoč od države. To počne izvaja komisija za verske zadeve, vsake posamezne republike, katera sestoji iz predstavnikov glavnih verskih skupin v tistem okolišu. Ustava določa, da se dokončno ustanovi še federalna komisija za verske zadeve, toda doslej še ni bila imenovana ali izvoljena.

Vsi tisti, ki katerimi smo govorili, so pričali o pravi enakopravnosti vseh verskih skupin v Jugoslaviji. Posebno protestanti so hvalili svoj sedanji položaj kot vidno izboljšanje; v preteklosti so bili majhna manjšina, obkoljeni na Hrvaskem in v Sloveniji od katoličanov, v Srbiji pa od pravoslavnih.

V Zagrebu smo se pogovarjali z luteranskim pastorjem Edgarem Pappom, čednim mladim možem, ki smo ga našli sedeče na pod kipom Martina Lutra v njegovih pisarni. Pripovedoval nam je o težkih odgovornostih, povezanih z upravljanjem šestnajstih protestantskih naseljen, nekatere celo dve sto milij od Zagreba. Dejal je: "Pred vojno so katoličani včasih zatirali evangelische cerkev, sedaj pa vlaža verska svoboda." Govoril je o potrebih knjig in cerkevnih oblačil. Obiskali smo njegovo cerkev in se priklonili v molitev, ko je dr. Trexler, luteranski član naše skupine, prosil božje blagoslova za vse te kongresne.

Pastor Popp je izrazil svojo zahvalnost vladni, ker je odgodila že dvakrat njegov poziv k volumnu, da lahko še nadalje pomaga svojim ljudem; ravn tako

## Iz urada "Big" Tonyja

(Konec z 2. strani)

pošiljam ob takih praznikih leto za letom, ne more izmenjati na nobeni banki.

Jaz sem postal urednik — z željo, da bi storili vsi drugi, sledče božično vočilo:

Nadaljni stik s protestantsko skupino je bil napravljen zadnji dan našega bivanja v Beogradu, ko so nam pri večerji pridružili člani cerkve adventistov in nazarenc, kakor tudi škof Agoston Sandor iz Feketiča, Bačka, vodja madžarske reformirane cerkve. Privozil je šestdeset milij z jepom od njegove župnije blizu ogrske meje, samo da je bil z nami.

Anton Tomšič.

## KOMENTARJI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

ovira v deželi prehod iz napetosti v zmernost.

**General de Gaulle** je imel v Franciji 3. januarja velik shod, na katerem je propagiral ustavitev takih odnosov med deželci in delodajalcem, kakršne je ustavil Mussolini v Italiji. Če lo mnogo svojih pristašev je presenetil s tem evangelijem, a on je dejal, da veruje vanj in da le na ta način bo Francija svojo produkcijo zvišala in ustvarila med delom in kapitalom vzajemne odnosne. Leon Blum pa de Gaulle dolži, da hoče postati diktator Francije. To pomeni, da bo v Franciji še veliko homatij in da bo sedanja vlada iz njih težko izvozila. Na eni strani ji nasprotujejo komunisti in na drugi degalleveci. To dočim vlada nastopa proti komunistom zelo strogo in tudi nasilno, pusti degalleveci v miru.

**Rastier-Caille**, članica mestnega sveta v Parizu, je za obnovitev bordelov. Ona pripada de Gaullejevi stranki. Za vzrok svojemu predlogu je rekla, da od kar so legalni bordeli v Parizju odpriavljeni, so spolne boljši silno narasle. Prej pa so bili bordeli pod zdravniškim nadzorstvom. Značilno je to, da je ta predlog stavila ženska, nedvomno z dobrim namenom. Kajti tega zla se ne more skrivati s svetohinstvom, posebno v Parizu ne, čeprav je katoliško.

**Jugoslavija** je sedaj socialno že toliko preurejena, da na povratak dinastije ni misliti. Dobra, ko so balkanski deželani angleški, francoski in nemški imperialisti usiljevali za vladarje ljudi iz svojih aristokratskih družin, je za zmerom za nami.

**Neprjetnost za Anglij** Propadanje monarhij draži najbolj Anglijo, ki je najjačja monarhija na svetu — pravzaprav edina, ki je še ostala.

**Japonska** mikada je obvarovala ameriška politika, ker je bala, da će bi ga odstavila, bi morda prevzeli vladne posle kraljevski levicarij in teh ameriški kapitalizem ne mara. Torej ni japonski cesar drugega kot le podložnik generala MacArthurja.

**Edine trdne monarhije** v Evropi so poleg Anglie Švedska, Norvežka, Danska in Nizozemska. Belgija je tudi monarhija, toda kralja Leopolda dosedaj še ni pustila nazaj. A bo bržko ostala monarhija tudi ako se Leopolda za zmerom iznebi. Poleg teh dežel je še Monte Carlo in Luksemburška, ki pa v mednarodnem stanju nič ne pomenita.

Možno pa je, da postane Španija znova monarhija, kar je teoretično že sedaj. In Franco sam je zanjo, kadar bo on odložil žezlo.

Drugače pa se lahko ubežni monarhi spriznajo z resnico, da troton njihova ljudstva ne bodo pustila nazaj. Ne drugače kot če jim jih urine tuja sila, kot jih je n. pr. Grči.

Habsburški Otto je dobil v Ameriki med vojno vso možno podporo, da bi postal vladar Avstrije. Vatikan, ki je monarhističen skoz in skoz, se je prizadel, da bi napravil iz centralne Evrope veliko katoliško monarhijo. A namesto tega so nastali režimi socialne revolucije, ki so pomešani s plemstvom in vzelci tudi cerkvi politično moč.

Plemški "titelin" so sedaj obvezani samo še v Angliji in pa več ali manj med visoko gospodo (society) v Zd. državah.

Ako verujete v poslanstvo "Proletarca", priporočajte ga načinem in prijateljem v naslednjem ob vsaki priložnosti.

## Delitev Palestine

Ko je generalna skupščina Zd. narodov dne 29. nov. 1947 sklenila, da se vzpostavi v Palestini dve državni entitati, arabsko in židovsko, je predsednik skupščine, dr. Oswaldo Aranha dejal, da je to "zgodovinski zaključek" in "znamenit doprinos k mirni in konstruktivni ureditvi svetovnih problemov." S tem je odlični brazilski državnik priljčno dobro ocenil ta zgodovinski dogodek. Bila je namreč s tem odklokom prvič v zgodovini človeka ustvarjena nova država za ljudstvo brez države in brez svoje prave domovine. Ustvarjena ni bila ta država s silo, ne z revolucijo, kot se je pogosto dogajalo v prošlosti, pač po odloku večine parlamentarnega telesa predstavljajočega naziranje organiziranega človeštva. Bil je to uspešen primer delovanja demokratičnega procesa v mednarodnem življenju.

Dozdaj upravičenost stvari se ni nikdar zadostovala, da bi se kački skupini ali narodu podelilo pravico državne samostojnosti. Sila je moral posredovati. Da se je v tem primeru dogodilo drugače pomeni, da smo zaznamovali spremembu v človeških odnosih širom sveta. Dogodek nam se na sebi tvori ne le legalni ampak tudi dejstveni vzgled neprcenljive važnosti za vse narode in dežele, posebno še za one dežele, ki dosedaj niso imeli svobode in državne samostojnosti v svojih mejah ali na svoji zemlji. Sedaj imajo tribuno do katere se lahko obrnejo in v zaledju, ki mu lahko sledijo. Kar se je ukrenilo za židovsko ljudstvo, se lahko stori tudi za druge človeške skupine oziroma predele brez državne samostojnosti, pod pogojem, da pošteno stvar in zahteva prizadevajočih ljudstev podpre poučeno svetovno mnenje in naziranje kot se to izraža v organizaciji Zd. narodov.

Vzpostavitev židovske države je torej jasen primer demokratičnega postopanja in načina, ki sega iz nacionalnega polja na mednarodno in s tem začrtuje bodoči progres v življenju ljudstev.

Večina držav, ki so volile za vzpostavitev židovske države ni imela materialnega interesa v stvari, pač pa moralnega. Ozemlja teh držav ležedalec od Palestine, tisoče milij daleč in med svojim prebivalstvom imajo le malo število Židov. Imeli so predstavniki teh držav priliko preučiti vprašanje z vseh strani ter doseči odlok nepristransko in brez predosodkov. Podlagajo so nudila tudi doganjana tožbeni deževni komisije, ki je bila poslana na lice mesta, da napravi potročilo po skrbnem pregledu položaja v Palestini.

Enako važno je dejstvo, da so Zd. države prevzele vodilno vlogo v zagovaranju vzpostavitve židovske države. Naša dežela je bila v svetu vedno vodilna v borbi za pravico narodov in ljudstev ter mirnega razvoja na prekinitvijo vseh nasilnih in nepravnih prakse. Razteza se od Cavna do Cola; po njenih jugovzhodnih obronkih se vije iz Ajdovščine (103 m nad morjem) Široka cesta, ki se vzpenja na Col (612 m) in se nato prevesi proti Črnuvu vrhu in Idriji. Col je majhna, v zadnji vojni hudo prizadeta vasiča s prijazno, močno poškodovano cerkvico. Tukaj stoji še danes starinski stolp, ki je nekoč zapiral prehod s severa v Vipavsko dolino in kjer so vippavki grofje pobirali colnino. S colskih rajd je nepozaben pogled v dolino in na širok hrbet Nanosa, ki se slikovito dviga proti Žirovemu vodniku v jugovzhodnih obronkih. Takrat dobi Nanos svoj poseben svetlobno. Gora je lahko nadahnjena z vijoličasto barvo in Čaven ima nekaj mračnega in težkega. Noben copič ne

Gradišče. Ves ta hrbet je sorazmerno majhen, v poluri ga človek prepešča od Gradišča do Gorenja, a s tega razoranega skalnatega grebena, ki ga le tu pa tam poživila skupina borov in grmičevje med kamnitimi pregradami, je pogled na Čaven, Goro, Nanos in dolino nepopoljen. Posebno jesen ob sončnem zahodu. Toliko pisanih barv na takoj majhnom koščku sveta še nisem videl nikjer. Grmičevje, ki mu domačini pravijo rj in ga je vsa Gora polna, je dobro sivo, sredno majhno barvo in žeri v vseh oznahih obrazovala. To je Ajdovščina, v kateri je srednji vodnik v jugovzhodnih obronkih skupina borov in grmičevje med kamnitimi pregradami, je pogled na Čaven, Goro, Nanos in dolino nepopoljen. Posebno jesen ob sončnem zahodu. Toliko pisanih barv na takoj majhnom koščku sveta še nisem videl nikjer. Grmičevje, ki mu domačini pravijo rj in ga je vsa Gora polna, je dobro sivo, sredno majhno barvo in žeri v vseh oznahih obrazovala. To je Ajdovščina, v kateri je srednji vodnik v jugovzhodnih obronkih skupina borov in grmičevje med kamnitimi pregradami, je pogled na Čaven, Goro, Nanos in dolino nepopoljen. Posebno jesen ob sončnem zahodu. Toliko pisanih barv na takoj majhnom koščku sveta še nisem videl nikjer. Grmičevje, ki mu domačini pravijo rj in ga je vsa Gora polna, je dobro sivo, sredno majhno barvo in žeri v vseh oznahih obrazovala. To je Ajdovščina, v kateri je srednji vodnik v jugovzhodnih obronkih skupina borov in grmičevje med kamnitimi pregradami, je pogled na Čaven, Goro, Nanos in dolino nepopoljen. Posebno jesen ob sončnem zahodu. Toliko pisanih barv na takoj majhnom koščku sveta še nisem videl nikjer. Grmičevje, ki mu domačini pravijo rj in ga je vsa Gora polna, je dobro sivo, sredno majhno barvo in žeri v vseh oznahih obrazovala. To je Ajdovščina, v kateri je srednji vodnik v jugovzhodnih obronkih skupina borov in grmičevje med kamnitimi pregradami, je pogled na Čaven, Goro, Nanos in dolino nepopoljen. Posebno jesen ob sončnem zahodu. Toliko pisanih barv na takoj majhnom koščku sveta še nisem videl nikjer. Grmičevje, ki mu domačini pravijo rj in ga je vsa Gora polna, je dobro sivo, sredno majhno barvo in žeri v vseh oznahih obrazovala. To je Ajdovščina, v kateri je srednji vodnik v jugovzhodnih obronkih skupina borov in grmičevje med kamnitimi pregradami, je pogled na Čaven, Goro, Nanos in dolino nepopoljen. Posebno jesen ob sončnem zahodu. Toliko pisanih barv na takoj majhnom koščku sveta še nisem videl nikjer. Grmičevje, ki mu domačini pravijo rj in ga je vsa Gora polna, je dobro sivo, sredno majhno barvo in žeri v vseh oznahih obrazovala. To je Ajdovščina, v kateri je srednji vodnik v jugovzhodnih obronkih skupina borov in grmičevje med kamnitimi pregradami, je pogled na Čaven, Goro, Nanos in dolino nepopoljen. Posebno jesen ob sončnem zahodu. Toliko pisanih barv na takoj majhnom koščku sveta še nisem videl nikjer. Grmičevje, ki mu domačini pravijo rj in ga je vsa Gora polna, je dobro sivo, sredno majhno barvo in žeri v vseh oznahih obrazovala. To je Ajdovščina, v kateri je srednji vodnik v jugovzhodnih obronkih skupina borov in grmičevje med kamnitimi pregradami, je pogled na Čaven, Goro, Nanos in dolino nepopoljen. Posebno jesen ob sončnem zahodu. Toliko pisanih barv na takoj majhnom koščku sveta še nisem videl nikjer. Grmičevje, ki mu domačini pravijo rj in ga je vsa Gora polna, je dobro sivo, sredno majhno barvo

## Net Streets and Page Ads

The NAM is at it again!

It is expounding another of its remarkable economic theories—and NAM expounds best in page advertisements.

Here, in NAM's own words, is the theory:

"Wet streets no more cause rain than high prices cause inflation. Wet streets are the result of rain. High prices are the disastrous result of inflation."

It's a beautiful theory. The only thing wrong with it is that it is completely misleading.

Remember what NAM said in its page ads back in June of last year? It was:

"If OPA is permanently discontinued, production of goods will mount rapidly, and through free competition prices will quickly adjust themselves to levels that consumers are willing to pay."

Well, prices have been "quickly" adjusting themselves for about 18 months—adjusting upwards, that is.

We didn't have unreasonably high prices and we didn't have dangerous inflation until after NAM helped kill OPA. Now we've got both.

Maybe we don't understand why NAM would try to convince the public that exorbitant prices and juicy profits were the result, not the cause, of our inflation.

Furthermore, we'll bet our last subscription blank that NAM wouldn't argue that reducing prices would make our inflation worse!—CIO News.

## Nuts to Demagoguery

It seems we've mentioned this before. If so, we want to repeat that we have no sympathy with those people who sneer about the high profits that industry's owners take for themselves but who do nothing to help Socialists scrap the profit motive and put a use economy in its place.

Frankly, we don't find it possible to hate the profit-takers very much. At least two mitigating facts occur to us when we see them being attacked on moral grounds. One is that this is the profit system we're living under. The other is that the number of people who wouldn't take all they could get under this system is so small as to be negligible.

We don't care what the corporation managers do; we've never written a single line intended for their eyes. Our appeal is to the working people—to the people whose chief interest is the interest of wage earners. And since they not only are the victims of the profit system, but also the people who must institute another order if they are ever to be free from exploitation, it is they who offend and frighten us when they refuse to accept—and vote and work for—the Socialist program.

Sure, industry's owners take all they can for themselves; that's in keeping with the rules of the game that workers approve. Certainly the owners wouldn't invest a single cent without expecting to reap a profit for themselves; neither would any other individual.

But those are very good reasons for changing from individual enterprise to social enterprise. Condemning the people who play the game according to the rules may be good demagoguery. But it is poor education. The people—that is, the workers who are the majority—must accept responsibility for their own decisions. And up to now they have decided that the profits of owners shall remain the power that moves and directs the nation.—Reading Labor Advocate.

## REFLECTIONS

### By Raymond S. Hofses

nomic and social controls because it is necessary for the little people of America—members of the working-class and middleclass—to recognize the facts and do something about them along independent and positive lines.

The charge that a controlled economy necessarily must destroy human freedom has been worrying and befuddling the people too long. And all the time the people who shout that alarm are setting the stage to control absolutely the workers of the nation and of the world.

What must be done to end wage demands . . . to limit collective bargaining . . . to stave off, or at least compensate for the effects of inflation? How can those things be accomplished—in a manner that will still leave the basic wealth and the wealth-producing resources of the nation in the possession of private owners and without destroying the ability of those owners to extract profit from working people?

The answer is that the government must be made to function to that end: it must fulfill its role as the executive board of a dominant economic group. That describes the quality and character of the controls that a class economy now needs in order to function. \*

And so it is that the beneficiaries of private profit—together with their dupes on all social and economic levels—are planning for or agreeing to the kind of controls that profit-takers need.

### Wants of Fascism

Charging that a "sinister and vicious" lobby seeks to tax cooperatives to death, Representative Wright Patman of Texas declared: "Every fascist-minded person in our country is against cooperatives." Instead of investigating consumer organizations, he said, Congress should look into numerous so-called "educational" groups that act as fascist propaganda mediums

I have been making a point of the necessity and certainty of eco-

# PROLETAREC

## THE MARCH OF LABOR



## How NAM "Platform" Was Written

As a rule, the men who edit the financial pages of daily newspapers sing praises of Big Business. One who sometimes dares to be different is J. A. Livingston, financial columnist for the Washington "Post."

The other day Livingston exposed the National Association of Manufacturers' "12-plank anti-inflation program," which most papers have been treating as though it were gospel from on high.

"Here's my plank-by-plank score on the NAM program," Livingston wrote.

"Three of the proposals will do what the NAM says they will. They're deflationary, will tend to curb the price rise."

"Two of the proposals are inflationary," and "will do just the opposite" of what the NAM claims.

Others "are lovely generalizations," and one is "irrelevant."

"This mixed-upness is understandable. The members of the NAM resolutions committee are manufacturers. Each has carried through life certain conceptions and misconceptions about economics, labor, capital, or taxes. Few, if any, are experts on inflation.

"But that does not stop them from resolving. They've got to produce a platform, so they do."

The NAM men sit in a "smoke-filled room," Livingston says. One of them "mentions" one of his pet grudges. "Another becomes irate about it. A third demands action."

"Finally, they turn it over to resolutions specialist" and tell him to "language it up." He does so, and another "plank" goes into the NAM "anti-inflation program"—Labor.

### OF TIME AND RADICALS

There are several things we like about the public observance of John Peter Altgeld's birth one hundred years ago today.

One is the reminder that liberalism—or radicalism, if you want to call it that—has a way of outliving its enemies. John Peter Altgeld, governor of Illinois, was a radical in his day. When he was alive, conservatives talked about him the way they did about Franklin D. Roosevelt, and Lincoln, and Jefferson, in their lifetimes.

Lincoln and Jefferson have now been dead long enough to be adopted by the conservatives. Judging by the list of sponsors for the Altgeld celebration, this is what's happening to Altgeld. F. D. R. will make it too, given time.

Probably nothing can be done about this. Some people will always believe that the only good radical is a dead radical. But it is comforting to see the dead radicals come into their own.

Some of the same people who honor Altgeld today would be denouncing him as a wrecker of everything good and beautiful we now govern of Illinois. These are the people who would have been federalists in Jefferson's time and pro-slavery state's righters in Lincoln's time. They were anti-New Dealers in the Roosevelt era.

Despite the most strenuous efforts of each generation of conservatives to do it in, the liberal tradition lives on. Somehow new Altgelds, new Roosevelts keep rising up. And as each runs the gauntlet of conservative vilification, each can be reasonably certain that the abuse will turn to respect some day when he is safely dead.

We like that feature of the Altgeld celebration, and we also like its special suitability to these times. Altgeld towered among his con-

## A Message from the United Committee of South-Slavic Americans

The domestic and international situation which affects the life of every American has been deteriorating so rapidly that our great ship of state, having lost its wise and skillful pilot Franklin Delano Roosevelt, is being driven today toward disaster. This ship carries not only our lives but also the priceless cargo of our great democratic heritage—our sacred human rights—our civil liberties—our inalienable right to think, speak, criticize freely, in accordance with the dictates of our own conscience.

Surely it is of supreme importance to have this ship brought back onto its true course—toward a future of increased freedom and well-being for all. Otherwise angry winds and waves will dash it to pieces on the cruel rocks of reaction. Only the collective effort of all wide-awake lovers of true democracy can accomplish this. For although it is obviously impossible to reverse the direction or turn and go back to past conditions, that is exactly what reactionaries are always trying to do, with disastrous inevitable result, for it is an attempt to ignore the laws of nature.

This attempt to return to the past is only too evident today. Powerful forces are today at work attempting to whittle down, or even eradicate, the manifold improvements in the lot of the common man gained with the help of Roosevelt's enlightened leadership. Passage of the Taft-Hartley law showed

clearly that the enemies of organized labor have never reconciled themselves to labor's legitimate gains—resulting from the provisions of the Norris-LaGuardia-Wagner laws—and have used the first opportunity to reintroduce the judicial power of injunction in order to cripple labor's power through curtailment of its right to strike.

The insidious method of intimidation is being used unscrupulously by entrenched privilege and its stooges to force acquiescence, if possible, by frightening, smearing, defaming all those who dare to stand up in defense of the American constitutional rights of all citizens irrespective of their racial and religious background, their color or their political beliefs.

The President's ill-conceived loyalty directive has been used to impugn the honor and patriotism of American citizens, branding them for the rest of their lives as subversive elements, endangering their means of livelihood, without according them ordinary protection by due processes of law. Aroused public opinion has forced the State Department and other governmental agencies to modify their arbitrary procedures to the extent of permitting employees accused of disloyalties to defend themselves against specific charges before the Loyalty Review Board, but these agencies still arrogate to themselves the right to dismiss individuals no matter what the verdict of the Loyalty Review Board may be. These highhanded tactics, coupled with the Attorney General's arbitrary condemnation of various organizations as subversive, without warning, without proof, without a chance to reply, clearly demonstrate the tendencies of government agencies to set themselves above the law.

Those who honor Altgeld today can hardly escape noticing that it is these very convictions of his which are under fierce attack right now.

With our Thomas committees, our loyalty tests, our animus toward communists, the nation is expressing today the very intolerance of dissent, the hatred of the unorthodox, the desire to suppress unwelcome ideas, which Altgeld opposed.

It is valuable indeed to remember that when the current hysteria has subsided we shall honor not those who led the witch-hunt but those who rejected it.—The Chicago Sun.

### Social Note

Friendly Gent: "This liquor won't cause any damage to my liver, will it?"

Friendly Bartender: "Not if you've got the money to pay for it."

### Correct

A farmer wrote to a rural paper to ask "how long cows should be milked."

"Why, the same as short cows, of course," advised the editor.

Give me the benefits of your convictions, if you have any; but keep your doubts to yourself, for I have enough of my own.

Goodbye.

"If I have seen further, it is by standing on the shoulders of giants."—Sir Isaac Newton.

language radio programs and the attempt to suppress foreign language newspapers—the crude attempts to intimidate the foreign born, especially those of Slavic descent, by threatening to refuse, or even revoke, American citizenship unless they give up membership in their cultural, social, or fraternal organizations—and, in the case of Yugoslavs, stop contributing to Yugoslav relief and publicly oppose the present Yugoslav Government, which, incidentally, was recognized long ago by the American Government.

These symptoms are more than sufficient to warrant the diagnosis "incipient Nazi-Fascism," but there are others equally evident in the field of foreign policy, where our Government actively supports any government, no matter how corrupt, tyrannical and unrepresentative it may be, so long as it is considered to be sufficiently anti-Russian or anti-Slav in general.

Chiang Kai Shek's China climaxed years of brutal tyranny by liquidating the Democratic League and executing many of its leaders. For this strange manner of "strengthening democracy" in China our Government rewards the Nationalist government by pouring more millions into the bottomless pit of Chinese corruption, which has already swallowed over four billion dollars of American taxpayers' money.

In Greece, which has for months been dominated by American advisers and dependent upon American money and war material, and where chaos, corruption and brutality increases from day to day, the government has decreed the death penalty for striking workers, whereupon our Government a few days later transferred six gunboats to the Greek navy. These were ceremoniously accepted the other day by the Greek Ambassador, Vassily Dendranis, with the remark that his country "will never cease to fight as long as our democratic way of life is at stake." (N.Y. Times, Dec. 11, 1947).

This record of unsavory and undemocratic governments befriended by us could be added to almost indefinitely (Turkey, Franco-Spain, Argentina, Iran, etc.) and affords a marked contrast to the official attitude toward our proven friends and allies, one of which, Yugoslavia, has been singled out for specially unfair and unfriendly treatment. The insidious method of intimidation is being used unscrupulously by entrenched privilege and its stooges to force acquiescence, if possible, by frightening, smearing, defaming all those who dare to stand up in defense of the American constitutional rights of all citizens irrespective of their racial and religious background, their color or their political beliefs.

The President's ill-conceived loyalty directive has been used to impugn the honor and patriotism of American citizens, branding them for the rest of their lives as subversive elements, endangering their means of livelihood, without according them ordinary protection by due processes of law. Aroused public opinion has forced the State Department and other governmental agencies to modify their arbitrary procedures to the extent of permitting employees accused of disloyalties to defend themselves against specific charges before the Loyalty Review Board, but these agencies still arrogate to themselves the right to dismiss individuals no matter what the verdict of the Loyalty Review Board may be. These highhanded tactics, coupled with the Attorney General's arbitrary condemnation of various organizations as subversive, without warning, without proof, without a chance to reply, clearly demonstrate the tendencies of government agencies to set themselves above the law.

Those who honor Altgeld today can hardly escape noticing that it is these very convictions of his which are under fierce attack right now.

Another indication of the same tendency is provided by the recent investigation of some of the most prominent Hollywood writers and producers by the House Committee on Un-American Activities. Not one shred of evidence of disloyalty was presented at these hearings, and yet the powerful American movie industry was frightened into summary dismissal of some of its most valuable talent, merely because these men were valiantly defending the right of every individual to the privacy of his own personal beliefs. Those of us who were in Europe and witnessed the rise to power of Mussolini and Hitler recognize with mounting horror the emergence of the same pattern in these United States: the daily growing power of the military with their insatiable demands for ever greater expenditure for "defense"—the deliberate promotion of fear with its attendant scapegoat mentality, which blames all the troubles in the world on the Communists, the Russians, the Slavs, or the Jews—the rapidly rising racial tensions with increasing discrimination against all national minorities, shown by the recent cancellation of many foreign lan-

guage radio programs and the attempt to suppress foreign language newspapers—the crude attempts to intimidate the foreign born, especially those of Slavic descent, by threatening to refuse, or even revoke, American citizenship unless they give up membership in their cultural, social, or fraternal organizations.

The 27th of March is a most appropriate date for an impressive demonstration of our organizational strength—of our political maturity—and of our determination to speak out in unison with a voice that will bring comfort to our friends and defeat to our enemies.

On and around this date we must hold public meetings from coast to coast, demonstrating that we are an important part of our militant American progressive forces.

It is imperative that the leadership of the Congresses and their units in local communities comprising the United Committee meet at the earliest possible moment to decide upon a concerted plan of action which will insure the total mobilization of our forces in theateful election year of 1948.

Please keep in close touch with the national office of the United Committee and keep it informed as to the steps taken for prompt and effective action.

With the Season's Greetings!

Fraternally yours,

ZLATKO BALOVIC,

President.

## Newlyweds, Teen Agers Target of Stockholm Co-op

STOCKHOLM (CNS)—Konsum, the local co-op serving this city of 700,000, is encouraging young people to join. Last year the largest group of new members were those 26 years old. The average age in the last three years has been 31.

To help this trend along, Konsum is opening most of its new shops in sections of town where newlyweds are most likely to settle. Study circles and lectures are being set up on such subjects as child care and home planning.

**Free Insurance**

Free accident insurance is given to the pre-school children of Konsum members. Exercise classes have been organized for children and mothers; there are three thousand housewives now taking exercises thru Konsum and small children are taken care of during the exercise period.

For teen-agers, movie and dance programs are scheduled. Movies, slide films and lectures cover such subjects as "Sports Heroes thru the Centuries," and "Youth in Europe Today;" they are followed by 10-minute talks on cooperation, then by dancing. Non-alcoholic drinks are served. These teen-age programs are proving very successful.

Cafes and restaurants operated by Konsum also attract a good deal of patronage from young unmarried people. There are 36 of these establishments at present, with a turnover of about \$2 million a year. Patronage refunds are paid on most purchases, thus quietly educating the young people in cooperative methods.

Konsum now has 130,000 members.

### Population

"Experts" who for years have been predicting a declining population for the United States will find no comfort in a report released by the Census Bureau.

It reveals that on October 1 Uncle Sam had 144,708,000 nephews and nieces, a gain of more than 13 million since 1940 and five millions more than in the 1930 decade.

One of the largest increases was recorded for the metropolitan district of New York City, which now has a population of 13,800,000, a gain of more than a million since 1940.

Total savings by individuals for the first quarter of 1947 were less than half the figure for the last quarter of 1946 and the